

GEVANGEN IN ZWART WIT DENKEN

Babah Tarawally

En hoe we kunnen ontsnappen

BABAH TARAWALLY

Gevangen in
zwart-witdenken
en hoe we kunnen
ontsnappen

th ten have

Inhoud

Inleiding 9

- 1 Aankomst 15
- 2 Hokjesdenken 21
- 3 Gastvrijheid 27
- 4 Asielzoekers 39
- 5 Vrijheid 45
- 6 Tijd 55
- 7 Taal 63
- 8 Feest 73
- 9 Cultuur en identiteit 81
- 10 Verplicht meedoen 89
- 11 De drie Strijders 97
- 12 Nooduitgang 105
- 13 Liefde 111
- 14 De toekomst van mijn dochters 119

Dankwoord 127

Opgedragen aan mijn dochters Najoua en Maseray

Voor jou

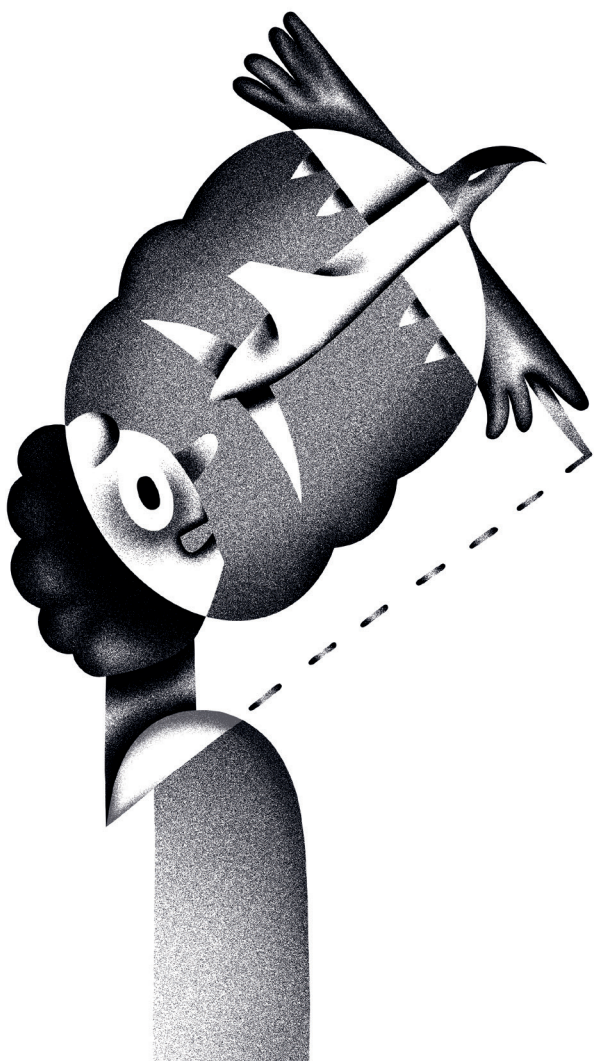
Jij, die als onbeschreven blad, schaamteloos naakt ter
wereld komt
jij, die geen besef hebt van het verleden, het heden noch
de toekomst
waar komt de mening vandaan waarop je vrijheid rust?

Hetgeen je hoort, ziet en voelt is de boog in je handen,
je mening verpakt in gedachten, is de pijl op je doel gericht.
Wat gebeurt er als de boog ongespannen blijft?

Jouw mening is geen zuivere waarheid
onthoud dat goed.
Het recht van spreken is je gegund.

Zoals een koe herkauwt
zo wordt een mening verfijnd.

Babah Tarawally

Inleiding

Ik spreek uit naam van mezelf. Door mijn levenservaring kan ik vertellen dat mensen die onderdrukt zijn zachter praten en mensen die dankbaar zijn vaker compromissen sluiten.

Mensen die geboren zijn in vrijheid hoeven niet zachter te praten en ook geen compromissen te sluiten. Mijn dochters groeien in deze vrijheid op en ik vraag me af hoe ik hen hierin kan begeleiden. Wat hebben zij nodig om op te groeien tot twee zelfstandige jonge vrouwen die het in dit tijdperk zullen redden? Wat leert mijn ervaring hun en wat kan ik hun meegeven uit mijn cultuur?

Zelf behoor ik tot de dankbare generatie. Mezelf hierin indelen heeft te maken met mijn vlucht uit een door oorlog verscheurde dictatuur naar het veilige Nederland. Ondanks mijn hobbelige start hier heb ik toch het gevoel dat ik geluk heb gehad. Ik dank mijn leven aan dit land en het is een zegen dat ik niet meteen naar de brand terug ben gestuurd.

Ik ben dankbaar.

In Sierra Leone werd mijn stem niet gehoord. Ik ging daar als vanzelfsprekend zachter praten en heb geleerd tot tien te tellen voordat ik sprak. Woorden kunnen schadelijk zijn. Wat ik zei werd gecensureerd. Mijn stem is nu luider geworden, en ik sluit graag compromissen. Mijn woorden gaan soms voor mijn gedachten uit. Dit mag gelukkig en ik weet dat ik spreek vanuit een goedgeworteld ik. Al voordat ik naar Nederland kwam wist ik wie ik was, wat ik kon en waar ik naartoe wilde. Zeven jaar lang wilde Nederland mij elke vorm van groei onthouden maar uiteindelijk ben ik doortastender en sterker geworden. Ik zat zeven jaar in spanning te wachten in een asielzoekerscentrum. Soms voelde ik me net een gevangene. Ik mocht niet

naar school en ik mocht niet werken. Ik mocht de Nederlandse grens niet over en tegelijkertijd wilden ze me liever ook niet hier houden. Mijn gevangenis bevond zich niet op een eiland maar binnen de landsgrenzen van Nederland. Na zeven jaar kwam de bevrijding en kon ik uit mijn wachtstand. Ik kreeg een nieuwe kans. Ik maakte promotie van asielzoeker naar vluchteling. Ik kreeg een boardingpas om mee te kunnen doen aan de Nederlandse maatschappij. Nu kon ik gaan vliegen.

Een jaar daarna kreeg ik mijn Nederlandse nationaliteit en mocht ik als een vrij man bewegen.

Het terugblikken op deze periode is mijn levenswerk geworden. Mijn verhaal wil ik vertellen opdat het nooit vergeten wordt. Ik wil het als wijze les meegeven aan mijn dochters. Aan de nieuwe generatie Nederlanders. Zolang de mensen die ik mijn levensgeschiedenis vertel dit doorvertellen, of de verhalen gebruiken om van te leren, zal ik blijven praten.

Ik ben in mijn land van herkomst bedreigd, achtervolgd en uit mijn stad verdreven. In Nederland ben ik gediscrimineerd, uitgescholden en bedreigd. Gelukkig ken ik ook veel goede mensen; zwarte mensen en witte mensen. Door hen ben ik geworden wat ik nu ben.

Ik besef dat de weg die ik heb gewandeld niet dezelfde is als die van alle andere migranten. Ik spreek dus vooral uit naam van mijzelf en hiermee hoop ik anderen te inspireren. De tijd dat we helden als Martin Luther King, Gandhi, Malcolm X en Mandela nodig hadden voor verzet is voorbij. We leven in het digitale tijdperk waarin elk individu met een iPhone in staat is om de wereld in beweging te brengen. Het grote verschil tussen mij en de tweede generatie migranten is dat ze mijn ervaring van onderdrukking, dictatuur en oorlog zelf niet bewust hebben meegemaakt. Ze zijn jong met hun ouders naar Nederland gevlucht of zelfs in Nederland geboren en getogen. Zij kennen hun wortels via de verhalen van hun ouders. Het is van essentieel belang hoe deze verhalen worden doorverteld. Ga je je kin-

deren verhalen vertellen waarin haat en geweld overheersen of vertel je ze hoe de nare ervaringen jou sterker hebben gemaakt in het leven? Ik verkies het laatste. Ik vergeef, ik vergeet en ik verzin nieuwe verhalen.

Dit is de les die ik mijn dochters wil meegeven. Elke dag is een mooie dag om te leren vergeven en wanneer het mogelijk is ook te leren vergeten. En elke dag is een mooie dag om een nieuw verhaal te maken. Het verhaal van je toekomst.

Ik weet waar ik vandaan kom en was al geworteld voor aankomst in Nederland. Ik weet mijn positie te bewaken en de middenweg te vinden tussen twee werelden.

Voor de nieuwe generatie migranten in Nederland liggen de feiten alweer anders. Ik ervaar samen met hen en andere zwarte mensen Nederland. We krijgen allemaal te maken met racisme en discriminatie, ondanks onze generatieverschillen. Soms zelfs op dusdanig jonge leeftijd dat kinderen hun zelfinzicht nog niet goed hebben ontwikkeld. Ze krijgen meningen en vooroordelen voorgeschoteld en worden gedwongen om die te slikken. Dit zorgt voor een andere beleving, interpretatie en uitingsvorm. Zeker wanneer je er op latere leeftijd achter komt dat je ouders en jij niet eens hebben kunnen kiezen uit de menukaart. Op dat moment krijg je het gevoel dat je een groot onrecht werd aangedaan. Als gevolg hiervan zul je je mond niet meer kunnen houden en moeten de pijn en het verdriet eruit. Net als een opstandige puber die erachter komt dat haar ouders niet heilig zijn. Dat ze ook kunnen liegen en onrechtvaardig kunnen zijn. Bij veel zwarte pubers blijft het niet bij de ouders; hun hele omgeving, scholen, instituten, de staat Nederland en de wereld, valt door de mand. Kinderen die gedomineerd en onderdrukt worden zullen niet altijd constructief reageren. Vaak weten ze zelf niet eens wat de oorzaak van hun woede is. Sinds een aantal jaren zie je jongeren steeds vaker hun woede uiten via social media. Ze gebruiken dit als podium om te protesteren tegen discriminatie en racisme, tegen zwarte piet. Ook eisen ze dat straatnamen van Nederlandse oorlogshelden

worden verwijderd. Hun uitingen zijn fel, en ze sluiten geen compromissen. Ze tonen ook geen dankbaarheid aangezien ze nooit hulpbehoevend zijn geweest. Zij zijn immers geboren in Nederland en dit land behoort hun net zoveel toe als de Nederlanders die hier al generaties lang wonen. Ik vind het mooi om te zien hoe ze zich verenigen en opkomen voor hun belangen en rechten. Tegelijkertijd baart het me zorgen. Hun felle acties hebben een keerzijde, ze creëren en versterken de tweedeling in de maatschappij. Het gevoel 'Wij tegen Zij' lijkt nog nooit zo sterk geweest.

Ik leef gelukkig niet tussen, maar met twee of meerdere culturen samen. Voor mij heeft iedere cultuur iets eigens en dat vind ik charmant. Soms leidt die eigenzinnigheid tot conflict. De vraag is dan hoe je dit verschil oppakt met elkaar. De confrontatie aangaan is één manier om een oplossing te vinden. Soms kun je zwijgen en het voorbij laten gaan. Ook met een puber ga je niet elk moment de strijd aan. Je kunt ook de verschillen proberen te zien in een neutraal daglicht. De kunst is dan om er vanuit verschillende perspectieven naar te kijken. Een mooi voorbeeld hiervan is een conflict bij mij in de straat. Mijn buurman heet Ahmad. Hij is gepensioneerd en komt oorspronkelijk uit Marokko. Aan de andere kant van Ahmad is een jong wit stel komen wonen waarvan de man al na de eerste nacht zijn oordeel klaar had over de overlast die Ahmad zou veroorzaken. Ik woon al drie jaar naast hem maar heb nooit iets gehoord. De buurman gaf aan dat Ahmad 's nachts kluste en boorde in huis. Ik beloofde de man met Ahmad te gaan praten als hij in de nacht door zou gaan met klussen. Het was middernacht en ik hoorde de buurman in de muur boren. Ik stond op en liep mijn deur uit. Ik drukte op zijn deurbel. Zich van geen kwaad bewust deed hij zijn deur open en zwaaide vriendelijk naar mij.

'Sorry buurman, ik dacht: het is nacht en dan slaapt iedereen en kunnen ze mij niet horen,' zei hij verbaasd. Hij was ervan overtuigd dat mensen die slapen niets horen. Toen ik hem

aangaf dat het hele huizenblok er last van had, stopte hij gelijk en bood zijn excuses aan. Ik vertelde het de volgende dag aan het witte stel, en ze konden er hartelijk om lachen. Zo heb ik een conflict weten te voorkomen.

Ik ken deze twee werelden goed, uit jarenlange eigen ervaring. Ik leefde tot mijn drieëntwintigste jaar in zwart Afrika. In Nederland leefde ik zeven jaar lang in een asielzoekerscentrum met diverse niet-Europese nationaliteiten. En later tijdens mijn studentenjaren leefde ik als enige zwarte student tussen meer dan dertig witte Nederlandse studenten. Na mijn studie kreeg ik een liefdesrelatie met een wit Nederlands meisje dat de moeder werd van mijn twee lieve mooie dochters, een relatie die meer dan tien jaar duurde. Uit de bron van deze levenservaring schrijf ik.

1 Aankomst

In dit nieuwe land huist mijn lichaam; daar overzee mijn ziel. Ertussen pendelen mijn gedachten van zwart naar wit. In het nu stopt de pendel om mij ruimte te geven voor reflectie. Ik heb de oorlog overleefd. Ik ben de woeste zee veilig overgestoken. En ik heb hoop en vertrouwen in de toekomst.

Op een dag in juli 1995 arriveer ik op Schiphol en loop direct naar de douane om me aan te geven als ontheemde vluchteling. De bloedige burgeroorlog in mijn land van herkomst Sierra Leone woedt hevig, maar hier op Schiphol is dat onopgemerkt gebleven. Gegrild door de oorlog hoop ik hier te helen.

Op het moment dat je besluit een nieuw leven te beginnen, verander je. En wanneer je naar een ander land reist, kom je eerst jezelf tegen voordat je de ander ontmoet. Alles wat je ziet en voelt is als nieuw en kleurt je belevingswereld. Het maakt je enorm bewust van jezelf; hoe je eruitziet, wat je doet en hoe anderen naar je kijken.

Ik ben gedwongen gaan reizen en het land waar ik me nu bevind is de tegenpool van alles wat ik ooit in mijn leven heb gezien en gevoeld. Het is alsof ik van de kleuterklas direct naar de middelbare school ben gegaan, zonder instructies.

En hier zit ik nu, op een Nederlands vliegveld in een zaal vol soortgenoten. Reizigers uit alle windstreken, voor het gemak samengevoegd tot één homogene groep. Gekarakteriseerd door diverse benamingen: gelukszoekers, allochtonen, vluchtelingen en asielzoekers. Voor de autoriteiten zijn we een soort plaag, een zwerm vliegen op een stuk vlees. Wij reizigers den-

ken hier heel anders over. Wij zien onszelf als pelgrims op zoek naar een betere en veilige toekomst. Net als al de profeten in de heilige boeken; zij moesten één of meerdere keren vluchten voor hun leven. Ook ons is het gelukt om veilig in een vreedzaam land aan te komen. Een grote overwinning. Dat verheven gevoel van bovennatuurlijke wonderen zweeft als een wolk boven onze hoofden. In gedachten staan onze namen al gegraveerd in een gedenksteen: 'Hassan, Muhammad, Milka, Dusika, Talat, Babah, Khalid, Milet, Fatim, Zhang, Mamadou, Ofosu, Sunny, Faso, Bouba, Emmanuel, Maslah, Safi, Sara, Amir, Hussein, Masud, Joseph, Kasun, Pasindu, Supun, Josip, Ivan, Vladimir' en nog meer onbekende namen.

Elke dag verrijzen nieuwe namen in de zaal, als druppels uit een kraan die niet helemaal is afgesloten. Namen afkomstig uit alle windstreken waar oorlog en dreiging overheersen, en waar een normaal leven onmogelijk is. Velen komen uit voormalig Joegoslavië, Irak, Afghanistan, China, Syrië, Iran, Sri Lanka, Gambia, Senegal, Soedan, Somalië, Nigeria en Sierra Leone. Ik heb geen idee hoe lang sommige namen hier al zijn.

Ik leer veel op deze eerste dagen waarin de wereld is verenigd in één ruimte. Volgens de autoriteiten, die ons in deze zaal hebben verzameld, horen we voor het eind van de dag of onze asielerzoekers worden ingewilligd. Sommige namen horen deze boodschap al enkele dagen. Degenen die geluk hebben, worden overgeplaatst naar een asielzoekerscentrum in het land. Voor pechvogels eindigt de pelgrimstocht met een enkeltje terug naar huis.

Ik heb vannacht voor het eerst in mijn leven geslapen met het licht aan. De priemende tl-buizen verdrongen de nacht. De bank was hard en oncomfortabel. De nieuwe indrukken krachtig en onwennig. Het kostte mij veel moeite om de slaap te vatten. Ik begrijp dat ook slapen in een nieuw land vereist dat ik wen. De lucht die ik inadem is zwaar, de kracht van mijn longen traag. Ik vraag me af of de zuurstof die de planten en bomen in dit land uitstuwten dezelfde is als die van de krachtige

planten met sterke, diep gearde wortels in mijn eigen land ver overzee. Ik dank de almachtige God dat ik leef.

Sinds mijn aankomst gisteravond word ik met grote regelmaat onderworpen aan een vragenvuur. Ik moet in één uur meer vragen beantwoorden dan in mijn tweeëntwintig levensjaren hiervoor. Gezien het fanatisme van de vragenstellers ben ik ervan overtuigd dat er nog veel meer zullen volgen. De vragen dwingen mij na te denken over zaken waar ik me nooit bewust van was. Mijn geheugen raakt langzaam besmeurd met vreemde gedachten. Nooit eerder heb ik stilgestaan en nagedacht over de gebruiken in mijn land, noch over de kleur van mijn huid. Binnen een dag ben ik me uiterst bewust geworden van waar ik vandaan kom en wat dit betekent binnen de hiërarchie van de namen in de zaal. Ik bevind me in een ruimte waar menselijkheid wordt gemarkeerd door huidskleur en afkomst. Er is veel kleur in de zaal en al snel merk ik dat mijn zwarte huid niet in mijn voordeel werkt. Wit lijkt te overheersen, is dominant, wat vreemd is gezien het feit dat het een eenling is in de diversiteit aan reizigers. En ik merk dat alle tussenkleuren wit als leider nemen en een gezamenlijke vuist maken richting zwart. Waardoor wit, als protagonist, pal tegenover zwart komt te staan.

Deze bewustwording is mijn eerste ervaring in het Westen. En dat voelt ongemakkelijk. Alle pogingen tot contact met mijn gekleurde medepelgrims lopen op niets uit. Het is niet de gesproken taal die belemmerend werkt maar juist het ongesproken woord. Ik voel mij in een hoek gedrukt door boze, afkeurende en kille blikken, afwerende gebaren en gespuug op de vloer. En ik zie hetzelfde bij de witte mensen die naar me kijken. Ik word me bewust dat mijn zwarte huid mij veroordeelt tot een identiteit die ik niet wil aanvaarden. Die van een boze zwarte man.

Deze kanteling in mijn denken veroorzaakt kortsluiting. Het is uitermate verwarrend dat het decor van mijn wereld zo

plotseling is veranderd. Daar waar ik was en hier waar ik ben blijken tegenpolen te zijn. Ik zal snel moeten veranderen om de twee werelden te verenigen en me eigen te maken. Ik vraag me oprecht af of ik dat kan. Ik denk koortsachtig na hoe ik mijn verleden en toekomst met elkaar kan verenigen in het nu. Ik zal een keuze moeten maken. Mijn land van herkomst trekt aan me en vraagt om het niet te vergeten, en zijn cultuur en tradities niet te verwaarlozen. Dit nieuwe land zal van mij vragen om zijn regels, normen en waarden over te nemen. En in dit nieuwe land lijkt het individu centraal te staan. Het draait om *me, myself and I*. Ik schrik. Overnemen van deze nieuwe cultuur betekent het aanvaarden van een koerswijziging van collectief naar individu. Wat zal er met mij gebeuren wanneer ik als zwarte Afrikaanse man kies voor mijn individualiteit? Ik besluit het advies van mijn oma te volgen: 'Wanneer je naar een nieuw land gaat waar alle mensen op één been lopen, ga dan niet eigenwijs of onnadenkend op beide benen lopen.'

Alvorens ik een stap zet, zal ik eerst goed kijken hoe ze lopen.

De wijsheid van mijn oma is als een filosofieboek dat ik onder mijn oksel met me meedraag. Ze was levenswijs en ze leerde mij als kind hoe ik zelfstandig moest zijn, en hoe ik mijn eigen economie kon creëren, onafhankelijk van de lokale economie. Ik hielp haar in de tuin om groenten, peper, cassave, zoe-te aardappel, yam en verschillende gewassen te planten en te oogsten. We aten uit de tuin, en de rest verkochten we aan onze burens. Met het geld kon ik speelgoed, schoenen en kleren kopen, en ook zakgeld meenemen naar school.

Met al deze levenslessen van mijn wijze oma sta ik voor de toegangspoort van Nederland. Hier leg ik een toelatingstoets af in het Engels. Helaas kan ik het gesprek niet in mijn moedertaal voeren. Vanaf vandaag begint die te sterven. Ik weigerde gebruik te maken van een tolk omdat ik directe verbinding zocht met mijn ondervrager, en ook bang was dat mijn woor-

den verloren zouden gaan in de vertaling. Ik krijg als eerste vraag: waar kom je vandaan?

‘Ik ben geboren en getogen in Sierra Leone. Ik stam af van de Mandingo. Een volk dat zijn oorsprong heeft in Mali. Zeven dagen na mijn geboorte kreeg ik de naam Abubakar van mijn vader, Arabisch voor “waarheidlievend”. Maar omdat mijn vader zijn vader altijd Babah noemde, dat in het Mandingo “vader” of “kostwinnaar” betekent, gebruikte hij deze naam voor mij om zijn vader te herdenken. Sindsdien noemt iedereen mij Babah. Mijn achternaam Tarawally staat in het Frans voor Traore, net zoals de voormalige Malinese president Moussa Traore. De Traore’s waren in het tijdperk van de Malinese koninkrijk belangrijke militaire adviseurs van de koning. Vanwege de burgeroorlog in mijn geboorteland Sierra Leone moest ik halsoverkop vluchten naar Nederland. De oorlog werd grimmiger, en onschuldige burgers als ik werden het doelwit van de rebellen en het regeringsleger.’

De politieagent kijkt me strak aan en zegt: ‘Ik vroeg je niet wie je bent, ik vroeg alleen waar je vandaan komt.’